

Norsk Lovforslag om Adgang til Sterilisation m. v.

DEN norske Regering har ved Proposition af 2. Marts 1934 forelagt Stortinget følgende Forslag til Lov om Adgang til Sterilisation:

§ 1.

En operasjon eller annen behandling som tilsikter å opheve en persons forplantningsevne eller kjønnsdrift (seksualinngrep), kan foretas såfremt tillatelse innhentes efter reglene i denne lov.

Tillatelse kreves dog ikke når inngrepet av medisinske eller andre grunner er rettmessig efter rettsregler utenfor denne lov.

§ 2.

Tillatelse efter § 1 gis av medisinaldirektøren.

Gjelder inngrepet en person som er mindreårig eller sinnssyk eller som har mangelfullt utviklede sjelsevner, gis tillatelsen av et sakkyndig råd, som skal bestå av medisinaldirektøren som formann og 4 andre medlemmer, opnevnt av Kongen. Blandt medlemmene skal det være minst en kvinne, en dommer og 2 læger.

§ 3.

På en person som selv begjærer det, kan et seksualinngrep tillates foretatt når begjæringen har en aktverdig grunn. Er han under 21 år eller sinnssyk eller er hans åndsevner mangelfullt utviklet, kreves også samtykke fra vergen eller den i § 6 nevnte kurator.

§ 4.

På sinnssyke og personer med særlig mangelfullt utviklede sjelsevner kan seksualinngrep tillates foretatt etter begjæring fra verge eller den i § 6 nevnte kurator, når det ikke er håp om helbredelse eller vesentlig bedring og det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil bli i stand til ved eget arbeide å sørge for sig og avkom, eller at en sykelig sjelstilstand eller en betydelig legemlig mangel vilde bli overført på avkom, eller at han på grunn av en abnorm kjønnsdrift vil begå sedelighetsforbrytelser.

Begjæring om seksualinngrep kan i slike tilfelle også fremsettes av politimesteren i det distrikt hvor vedkommende bor; har vedkommende ikke fast bopel, kan den fremsettes av politimesteren i det distrikt hvor han oppholder sig. Er vedkommende anbragt i fengsel eller tvangsarbeidshus eller i pleie- eller opdragelsesanstalt, som står under offentlig tilsyn, kan begjæringen lillike fremsettes av anstaltens bestyrer. I begge de her nevnte tilfelle kreves dessuten samtykke fra verge eller en kurator.

§ 5.

Medisinaldirektøren eller i tilfelle det sakkyndige råd bestemmer seksualinngrepets art, foreskriver hvor operasjonen kan finne sted, og av hvem den skal utføres. Den skal som regel foretas i et offentlig eller kommunalt sykehus eller i et privat sykehus som i dette øiemed er godkjent av rådet.

§ 6.

Hvis en som er sinnssyk eller har mangelfullt utviklede sjelsevner, ikke er umyndig, skal herreds- eller byretten etter begjæring av medisinaldirektøren opnevne en kurator når det opstår spørsmål om seksualinngrep efter §§ 3 eller 4. Det sakkyndige råd kan beslutte at det for en som er umyndig, av herreds- eller byretten skal opnevnes en kurator, såfremt vergen ikke antas skikket til å avgi erklæring om seksualinngrep.

§ 7.

Før det blir git samtykke til seksualinngrep på en gift person, skal ektefellen såvidt mulig få adgang til å uttale sig om begjæringen.

§ 8.

Kongen gir de nærmere regler som ansees nødvendige til gjennomførelsen av denne lov.

Grundlaget for dette Forslag er et Udkast, som Straffelovkomiteen, hvis Formand er Professor *Jon Skeie*, afgav i Januar 1932. Allerede i sin første Indstilling i 1925 havde Komiteen drøftet Spørgsmaalet om at anvende Sterilisering som Straf eller Sikringsmiddel overfor Sædelighedsforbrydere og var kommet til det Resultat, at en saadan Forholdsregel ikke kunde tilraades, hvorimod man paatænkte under Revisionen af Straffelovens Kapitel om Forbrydelser mod Liv, Legeme og Helbred at foreslaa tilføjet en Bestemmelse, som gav Adgang til Sterilisation efter en Persons egen Begæring eller med hans Samtykke; man gik ud fra, at en saadan Adgang bl. a. vilde have den Betydning, at Sædelighedsforbrydere, som er dømt til langvarig Straf eller til Internering, vilde begære Kastration, nemlig for at genvinde Friheden tidligere. Under fornyet Drøftelse af Spørgsmaalet kom Komiteen imidlertid til det Resultat, at der bør gives en videre Adgang til Sterilisation, nemlig i visse Tilfælde efter Begæring fra eller med Samtykke af Personens Værge, og at Sterilisering i begge Grupper af Tilfælde bør kunne tillades ogsaa i andre Øjemed end det at beskytte mod Sædelighedsforbrydelser. Naar Operationen skulde hjemles i et saadant videre Omfang, fandt Komiteen, at Reglerne om dens Lovlighed ikke hører hjemme i Straffeloven, men i en særlig Lov, og derfor udarbejdedes det nævnte Udkast.

Justisdepartementet lod i Anledning af Udkastet indhente en Udredning fra Universitetets medicinske Fakultet med Hensyn til, hvilken Betydning den foreslaaede Adgang til

at foretage Seksualoperationer kunde antages at faa i Forhold til nugældende Praksis i Norge. Denne Udredning, som det vilde have stor Interesse at blive bekendt med, er desværre ikke trykt som Bilag i den af Justisdepartementet trykte Proposition med Motiver. Lovforslaget følger imidlertid i det væsentlige Komiteens Udkast; de materielle Afvigelser skal jeg omtale ved de enkelte Bestemmelser i Lovforslaget.

Forslagets § 1 omhandler foruden »Operation« ogsaa »anden Behandling«, medens Udkastet kun nævner Operation. Man har ment ved denne Tilføjelse at burde aabne Adgang til, at f. Eks. Røntgenbehandling eventuelt kan anvendes i det omhandlede Øjemed, og fastslaa, at saadan Behandling da er undergivet samme Bestemmelser og Vilkaar som Seksualoperationer. Paa et andet Punkt er der en — mulig dog mere teoretisk — Divergens mellem Udkastet og Lovforslaget, idet det første udtaler, at naar en Operation som den omhandlede ikke har en Begrundelse »av utvilsomt medicinsk art«, maa den kun foretages efter denne Lovs Regler. Departementet vil ikke gaa med til at give den medicinske Begrundelse en saadan Særstilling, da gældende Ret ikke har Særbestemmelser om, at saadan Begrundelse gør det retmæssig at foretage en Handling, som ellers er retsstridig; principielt staar Spørgsmaalet om Retmæssighed ens, enten Begrundelsen for Indgreb er af medicinsk eller af anden Art, idet kun Reglerne om Nødtilstand (Nødret) under visse Betingelser kan gøre Sterilisering retmæssig, og det er i alt Fald tænkeligt, at ogsaa andre Hensyn end medicinske kan begrunde en saadan Nødtilstand. For at gøre det lovligt ogsaa i saadanne Tilfælde at foretage Sterilisation uden den Forsinkelse, som en Iagttagelse af Lovforslagets Forskrifter vil medføre, er Forslagets § 1, 2. Stk. affattet som sket. — Man er tilbøjelig til at studse over Ordene »som tilsikter å opheve en persons forplantningsevne eller kjønnsdrift«, idet der formentlig ikke kendes noget Indgreb, der kan ophæve Køn-

driften uden at ophæve Forplantningsevnen, og idet der vel ej heller kunde være nogen rimelig Grund til at ville anvende et saadant Indgreb, hvis det fandtes. Ved nærmere Eftertanke forstaar man imidlertid, at Hensigten med denne Udtryksmaade er at muliggøre Kastration f. Eks. af en Sædelighedsforbryder, der allerede forud — maaske som Følge af Kønssygdomme — er forplantningsudygtig, men som gennem sin usvækkede Kønndrift frembyder Fare for Forbrydelser.

§ 3 omfatter de Tilfælde, der omhandles i den danske Sterilisationslovs § 1: den aktuelle eller potentielle Sædelighedsforbryder, der selv fremsætter Begæring om Kastration, men har et langt videregaaende Indhold, idet en Begæring om Seksualindgreb kan imødekommes, naar Begæringen har »en aktverdig grunn«. Herom udtaler Mødernes til Komiteens Udkast kun, at en saadan agtværdig Grund kan være af meget forskellig Art, og at en Opregning let vilde blive ufuldstændig; i en Udredning fra Professor Skeie af December 1931 anføres som et Eksempel i saa Henseende, at en Person tilhører en Slægt, hvori der er Sindssygdom, og at han selv er i Tvivl om sin egen Sindstilstand og af Frygt for, at en Lidelse skal blive overført paa Afkom, vil lade sig sterilisere, eller at han tvivler paa sin egen Evne til økonomisk og anden Omsorg for Børn. Ved Revisionen af den danske Sterilisationslov vil der være Grund til at overveje en tilsvarende Udvidelse af dennes § 1, i hvert Fald med Hensyn til det førstnævnte Motiv, en velbegrundet Frygt for at faa sindslidende Afkom, hvorved erindres, at Indgrebet i saadanne Tilfælde ikke behøver at være Kastration, idet den simple Sterilisation (Vasektomi og Salpingektomi) fyldestgør Formaalet. I Modsætning til den danske Lovs § 1 kan Begæring indgives af Personer, som er under 21 Aar, naar Værgen tiltræder den. Efter § 7 skal Ægtefællen saa vidt mulig faa Adgang til at udtale sig, men har ingen Vetoret.

I § 4 omhandles derefter Adgangen til at foretage Sterilisation af psykisk abnorme Personer efter Begæring af andre end den paagældende selv, altsaa modsvarende den danske Lovs § 2. Grundene, der er specielt angivne, er dels socialt-humane, dels eugeniske, dels forbrydelsesforebyggende. Bestemmelsen er med Føje ikke indskrænket til at angaa Personer under Forsorg paa offentlige Anstalter, saaledes som den danske Lovs, der endog kræver, at Vedkommende er anbragt paa en Statsanstalt, ej heller begrænset ved nogen Aldersbetingelse. Foruden af Værgen eller en særlig i Sagens Anledning beskikket Kurator og af Anstaltsledelsen kan Begæring endvidere fremsættes af Politimesteren. Værge eller Kurator skal samtykke, men der kræves ikke Tiltrædelse fra den paagældende selv, hvorimod ogsaa her Ægtefællen saa vidt mulig skal høres. Komiteens Udkast bestemte, at der for en Person med mangelfuldt udviklede Sjælsevner som Regel udkrævedes dennes eget Samtykke, naar han var naaet eller kunde antages at ville naa det mentale Njaarstrin. Departementet har ikke fundet dette sidste Begreb egnet til Indførelse i en Lovtekst, og Forslaget er i Stedet herfor formuleret saaledes, at dets § 4 kun omfatter — foruden sindssyge — Personer med særlig mangelfuldt udviklede Sjælsevner.

Spørgsmaalet om, hvilken Myndighed der skal give Sterilisationstilladelse, havde delt Komiteen i et Flertal, der foreslog dette henlagt til et sagkyndigt Raad paa 5 Medlemmer med Medicinaldirektøren som Formand og bl. a. en Dommer som Medlem, og et Mindretal, der henlagde Afgørelsen til Medicinaldirektøren, dog at denne i tvivlsomme Tilfælde skulde indhente Erklæring fra den retsmedicinske Kommission. Som det fremgaar af Lovforslagets § 2 gør Forslaget en Sondring, idet Medicinaldirektøren alene har Afgørelsen i de Tilfælde, hvor der foreligger Begæring eller Samtykke fra en Person, som er myndig og i en saadan aandelig Tilstand, at han paa egen Haand kan give et gyldigt Samtykke; derimod skal det i §'ens

2. Stykke omhandlede Femmandsraad træffe Afgørelsen i Tilfælde, hvor disse Betingelser ikke er tilstede.

Hverken Komiteens Udkast eller Lovforslaget indeholder noget om, hvorledes Udgifterne til de omhandlede Indgreb skal udredes, men i Motiverne udtaler Komiteen som sin Anskuelse, at de bør udredes af det offentlige, dog at i det Tilfælde, at en Person ønsker at faa Operationen udført under saadanne Omstændigheder, at der voldes særlige Omkostninger, bør han selv betale Merudgiften, hvis han har Raad dertil. Om dette Spørgsmaal udtaler Justisdepartementet i Forslagets Motiver, at Loven ikke bør indeholde nogen Bestemmelse i saa Henseende, og at det da vil være Ansøgeren selv, som maa betale Omkostningerne ved selve Operationen, medmindre Administrationen har til Raadighed en hertil beregnet Bevilling. Det maa vel være klart, at en saadan Bevilling skal tilvejebringes til Brug i alt Fald i de Tilfælde, hvor Begæringen i Henhold til § 4, 2. Stk. udgaar fra en offentlig Myndighed.

O. Haack.
